

CZU: 343.8

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2024.2\(69\).04](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2024.2(69).04)

REFUZUL DE HRANĂ ÎN DETENȚIE - PROTEST PENTRU DREPTURI SAU METODĂ DE ELUDARE A OBLIGAȚIILOR?

Florin PROCA,
doctorand, ULIM,
comisar la Penitenciarul Galați,
România
<https://orcid.org/0000-0002-1112-838X>

SUMAR

Persoanele private de libertate apelează la diferite tertipuri pentru a pune presiune pe angajații închisorii în vederea câștigării unor beneficii. Aceștia încearcă diferite metode și apelează la acțiuni uneori chiar neregulate pentru a obține cazarea într-o anumită cameră de detenție, mutarea pe o anumită secție din penitenciar, primirea unor vizite fără dispozitiv sau a vizitelor intime, selecționarea la activități lucrative, obținerea transferului la altă închisoare, primirea unor recompense, trecerea de la un regim de detenție restrictiv la un regim de detenție mai permisiv, primirea de bunuri de la familie peste limita admisă, efectuarea de cumpărături în afara programului aprobat etc.

Cuvinte-cheie: plângere, beneficii, drepturi, hrană, decizie, libertate, bani.

Generalități privind formele de protest ale condamnaților

Lumea din interiorul pereților unei închisori este una foarte dură și nu de puține ori interesele celor mai puternici sau mai înstăriți sunt aduse la îndeplinire prin manifestările celor mai slabi, a celor care nu mai au nimic de pierdut sau a celor care acceptă bunuri, bani sau alte servicii în schimbul unor favoruri. Deseori se întâmplă ca, în încercarea de obținere a unor avantaje din partea personalului unității, deținuții să apeleze la diferite acțiuni neregulate pentru a pune presiune pe angajați și a determina administrația locului de deținere să facă unele compromisuri. Printre revendicările acestora, frecvent se regăsesc solicitări precum mutarea în anumite camere, decalarea programului de cumpărături, schimbarea programului de plimbare la o anumită oră, aprobarea unor vizite în

HUNGER STRIKE IN PRISON - PROTEST FOR RIGHTS OR METHOD OF AVOIDING OBLIGATIONS?

SUMMARY

Persons deprived of their freedom resort to various tricks to put pressure on employees in order to gain benefits. They try different methods and resort to sometimes even irregular actions to obtain accommodation in a certain detention room, move to a certain section of the penitentiary, receive visits without a device or inmate visits, selection for gainful activities, obtaining a transfer to another unit, receiving rewards, moving from a more restrictive to a more permissive detention regime, receiving goods from family over the allowed limit, making purchases outside the approved schedule.

Key-words: complaint, benefits, rights, food, decision, freedom, money.

afara cadrului legal, ridicarea unor sancțiuni disciplinare, transferarea la alt penitenciar, furnizarea unor medicamente care nu sunt prescrise de către un medic specialist, primirea de la familie a unor bunuri care exced limitele admise, aprobarea unor schimburi de bunuri între persoanele încarcerate etc.

Unele dintre cele mai utilizate forme de protest pentru neîndeplinirea doleanțelor se exprimă prin autorâniri, distrugerii, agresarea altor persoane private de libertate, injurii sau amenințări ale personalului, baricadarea în camerele de detenție, ingerarea de medicamente sau diverse obiecte pentru a determina prezentarea la un spital, amenințarea cu suicidul sau alte asemenea metode care constituie abateri disciplinare.

O altă metodă destul de frecvent utilizată este refuzul de a se alimenta, o formă de încercare de șantajare a lucrătorilor de penitenciar care a început să fie din ce în ce mai folosită. Spre deosebire de celelalte căi de protest, refuzul de hrană nu constituie o abatere disciplinară, nu poate fi sancționată de către comisia

de disciplină în niciun fel și necesită efectuarea de către angajați a mai multor acțiuni precum întocmirea unor formulare, prezentarea zilnică a deținutului la cabinetul medical, monitorizarea persoanei în cauză de către un psiholog și mutarea într-o cameră separat de colectiv. Chiar dacă în cazul acestei metode alese efectele punitive din partea administrației locului de deținere nu există, efectele negative pentru cel care alege această cale pot interveni treptat atât pe plan fizic cât și pe fond psihic. Odată cu slăbirea forțată a masei corporale și afectarea funcțiilor normale ale organismului, în situațiile în care lipsa hranei intervine pe o perioadă mai mare de timp, pot apărea probleme de ordin psihologic precum depresia, stări de confuzie, tulburări de anxietate sau altele.

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în privința refuzurilor de hrană

La jumătatea secolului XX, după finalizarea celui de-al Doilea Război Mondial, după pierderea unui număr extrem de mare de vieți omenești, lumea a simțit nevoia asigurării acestui drept esențial. Cel mai de preț lucru al unei persoane este viața în sine, iar suprimarea acestui drept nu trebuie să fie permisă decât în situații extreme. Acest aspect a fost exprimat clar în documentul cu cea mai mare difuzare și preluare a ideilor subliniate de la nivel european. Chiar din primele articole, Convenția Europeană a Drepturilor Omului a indicat [1] faptul că dreptul la viață al tuturor persoanelor este protejat prin lege și doar în situații speciale, pentru a înlătura unele efecte cel puțin la fel de grave, se poate apela la acțiuni care cauzează moartea unui individ. Acest drept a fost considerat extrem de important pentru formarea și evoluția sănătoasă a societății, încât a fost dezbătut, mediatizat și explicat pe larg în multe situații.

Cea mai importantă instanță de la nivel european, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, a întocmit un ghid pentru clarificarea și consolidarea dreptului ființelor umane la viață. Documentul desfășurat pe patru capitole a subliniat obligația statelor semnatare de a insera în cadrul legislativ aspectele privind respectarea dreptului la viață, precum și de a lua măsurile necesare pentru protecția cetățenilor din jurisdicția sa [2]. De asemenea, prin elaborarea unui ghid cu instrucțiuni referitoare la acest drept esențial, au fost prezentate și detaliate unele cauze de interes în domeniu, cauze în care Curtea a emis decizii referitoare la cel mai de preț drept al oamenilor.

Cauze din Austria privind refuzul de hrană

Fiind organizată pe nouă districte și situată în centrul continentului european, Austria este o soră mai mică a Germaniei, aspect confirmat nu doar de faptul că limba oficială este germana, ci și de faptul că de multe ori s-a dezbătut ideea unirii cu acest stat. Cândva un mare imperiu extins pe o suprafață însemnată, în zilele noastre numără sub zece milioane de locuitori și nu are acces direct la nicio mare. Chiar dacă nu este o țară cu multe așezăminte de deținere, plângerile celor privați de libertate pe teritoriul austriac nu au întârziat să apară.

Consumul și traficul de droguri au luat amploare în ultimele decenii, concomitent cu apariția unor noi tipuri de substanțe halucinogene. Mirajul banilor ușor câștigați a condus foarte multe persoane, în special pe cei mai tineri, spre drumul închisorii. Astfel a fost și cazul unui tânăr cetățean din Gambia, condamnat pentru trafic de droguri în capitala statului austriac și încarcerat în penitenciarul din Linz. Cu toate că a contestat decizia inițială a primei instanțe, plângerea nu a avut succes, iar el a fost relocalat într-un centru de detenție al poliției din aceeași localitate. În 2005, pe 27 septembrie, acesta a intrat în refuz de hrană, susținând că dorește să fie mutat în celula cu numărul 36. Solicitarea nu i-a fost admisă deoarece zona dată prezenta unele probleme de siguranță și mulți deținuți au mai încercat să evadeze din acea cameră de detenție. Acesta a fost audiat atât de reprezentanții unei organizații neguvernamentale cât și de către un medic și i-au fost prezentate riscurile unei astfel de forme de protest. După câteva zile, observând scăderea în greutate, cadrele unității au încercat să-l monitorizeze din punct de vedere medical, dar acest lucru nu a fost posibil deoarece condamnatul simula stări de leșin, se deplasa doar dacă era condus de către un coleg de celulă, refuza orice tip de investigație și avea o atitudine necuviincioasă. Deoarece pacientul refuza să bea lichide și să se hidrateze, iar organismul său a înregistrat o scădere foarte mare în greutate, a fost necesară transportarea acestuia la un spital din rețeaua publică de sănătate. Nici de această dată el nu a respectat indicațiile medicilor, mai mult: a lovit o asistentă, fapt ce a condus la încătușarea sa de către personalul instituției de detenție. În ciuda faptului că medicii i-au transmis că este extrem de deshidratat, că este necesară internarea sa în spital și că viața îi este pusă în pericol, deținutul a refuzat orice intervenție medicală.

Fiind condus la penitenciar, a fost cazat individual și a fost monitorizat permanent la perioade între 15 și 30 de minute. La 4 octombrie, după ce a pierdut mai bine de 10 kg din masa corporală, condamnatul a decedat în patul din celula în care era cazat. Cauza [3], începută în anul 2014 de către fratele victimei, s-a finalizat în cursul anului 2018, când, în urma unor verificări suplimentare și a unor analize amănunțite, s-a decis faptul că deținutului nu i-a fost încălcat dreptul la viață.

Cauze din Ucraina privind refuzul de hrană

Fiind direct implicată în cel mai mare conflict armat la nivel mondial în acest moment, Ucraina are acces pe o suprafață foarte extinsă la Marea Neagră, aspect care îi oferă o bună dezvoltare a comerțului. La fel ca în alte state europene, plângerile celor aflați închiși pe acest teritoriu au depășit granițele naționale și au ajuns în atenția Curții Europene a Drepturilor Omului.

Hrana reprezintă un factor esențial pentru viața omului și acest lucru este explicat tuturor celor care refuză să se alimenteze. Cu toate că își riscă viața prin refuzuri de hrană de lungă durată, unii nu acceptă recomandările medicilor sau ale psihologilor și continuă să nu se alimenteze. Cu toate acestea, alimentarea forțată trebuie să intervină doar în cazul celor fără discernământ, a celor care nu înțeleg faptul că această metodă le va provoca decesul sau, în situații extreme, atunci când viața pacientului este la limită. O situație recentă în care autoritățile au decis alimentarea forțată a persoanei private de libertate aflată în refuz de hrană a avut loc în 2018, când cetățeanul ucrainean Andriy Yakovlyev, condamnat la o pedeapsă cu închisoarea de nouă ani pentru furt, a refuzat să mai mănânce. Deținutul, născut în 1983, a fost încarcerat în unitatea de detenție din Zamkova și a apelat la această formă de protest, reclamând condițiile foarte rele de detenție precum și comportamentul neregulat al angajaților unității.

Refuzul de hrană a fost inițial unul colectiv, început pe 18 ianuarie de către zece condamnați. După doar trei zile, Andriy Yakovlyev a fost introdus la izolare pentru o perioadă de două săptămâni, motivul indicat de către autorități fiind acela că nu a respectat dispoziția de a face curat în curtea de plimbare. După doar o săptămână de la demararea formei de protest, după un examen medical, doctorul de unitate a stabilit faptul că organismul său este foarte slăbit și se impune hrănirea forțată a pacientului.

Decizia a fost contestată în instanță, indicând faptul că, la momentul respectiv, viața nu-i era pusă în pericol și nu există o procedură legală pentru hrănirea forțată a celor aflați în această situație. După ce instanța a decis că vor fi respectate indicațiile medicului, personalul penitenciarului a început să pună în aplicare hotărârea judecătorească. Metodele folosite au fost unele elementare: zilnic, pacientul a fost legat de mâini cu cătușe în poziția la spate și, cu ajutorul unui furtun, prin gura acestuia au fost introduse alimente. Petentul a reclamat în instanță metodele dure folosite de către personalul medical al penitenciarului, dar instanța de judecată a subliniat faptul că motivele prezentate nu sunt întemeiate. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fost sesizată [12] la scurt timp după finalizarea tuturor căilor de atac de nivel național și a stabilit faptul că petentul are dreptate și va primi suma de 12.000 de euro pentru daunele morale provocate prin acțiunile angajaților. Cu toate că reclamantul a solicitat și plata cheltuielilor de judecată, această solicitare a fost respinsă deoarece nu a putut prezenta dovada sumelor virate în acest sens. Hotărârea a devenit definitivă în cursul anului 2023 și a fost luată cu unanimitate de voturi, toate indicând că s-au constatat încălcări ale drepturilor prevăzute în Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Penitenciarele din fosta Uniune Sovietică au și acum o etichetă a durtății condițiilor de detenție, a lipsei de maleabilitate a măsurilor dispuse, a rigidității personalului și a reticenței la schimbare. Alt caz a avut loc la începutul anului 2007, când peste o mie de persoane private de libertate și încarcerate în Penitenciarul Izyaslav au intrat în procedura refuzului de hrană. Totul a pornit de la nemulțumirea față de condițiile precare de detenție și a continuat cu o amplă acțiune de percheziție a administrației penitenciare, în urma căreia mai multe persoane private de libertate au fost transferate la alte unități de detenție. Cu ocazia transferului, cei mai mulți au declarat că au fost agresați de către angajații unității, li s-a violat intimitatea, deoarece au fost dezbrăcați în colectiv, au fost înghesuiți în mijloace de transport aglomerate, nu au primit hrană și apă o perioadă prea mare de timp și au fost mutați fără a primi toate articolele vestimentare care le aparțineau.

Dintre cei care au fost trimiși pentru executarea pedepsei la altă instituție de detenție, optsprezece au ales să apeleze la forul superior și au făcut plângere împotriva închisorii, solicitând suma de 50.000 de euro pentru fiecare petent,

cu titlu de daune morale. Au fost analizate toate documentele întocmite cu ocazia acțiunii de percheziție și transfer și s-a constatat [6] faptul că doar unul dintre petenți nu avea o plângere întemeiată. În celelalte situații s-a considerat încălcarea drepturilor și a fost stabilită în sarcina statului obligația de a achita fiecăruia jumătate din suma cerută.

Cauze din Turcia privind refuzul de hrană

Cu un popor implicat în multiple conflicte pe parcursul omenirii, Turcia poartă încă o etichetă a rigidității și a temperamentului fragil. Este un aspect observat și prin numeroasele reclamații privind respectarea drepturilor omului pe care cetățenii turci le-au trimis la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Măsurile luate de către administrația locului de deținere nu sunt întotdeauna pe placul celor aflați în detenție și uneori aceștia încearcă anularea sau modificarea deciziilor factorilor decizionali prin diferite metode. Cu toate că majoritatea plângerilor referitoare la condițiile de cazare se referă la supraaglomerare, în realitate cei mai mulți deținuți preferă cazarea la comun decât cazarea individuală. Chiar la debutul mileniului trei, în 2001, mai multe persoane private de libertate în închisoarea din Kandira au început un protest prin refuz de hrană, fiind nemulțumite de modificările legislative în domeniul execuțional penal. Acești deținuți s-au arătat nemulțumiți de instaurarea sistemului de detenție în regim de cazare cu maxim trei deținuți într-o celulă. Începând cu 30 aprilie, protestarii au băut doar apă cu zahăr și s-au alimentat cu vitamine, fără alimente. Cu toate că deținutul M. Horoz a primit toate detaliile cu privire la efectele negative asupra sănătății, acesta a refuzat sfatul cadrelor medicale și a continuat forma de protest a refuzului de hrană.

După mai multe consultații și prezentări la spitale din rețeaua publică de sănătate, internări în unități spitalicești și administrări de vitamine, un medic a înaintat un raport prin care a subliniat faptul că organismul deținutului este foarte slăbit și starea sa nu este compatibilă cu menținerea în penitenciar. Cu toate acestea, instanța de judecată nu a acceptat solicitarea de punere în libertate, iar decesul condamnatului a fost declarat în data de trei august a aceluiași an. După trecerea acestuia în neființă, cauza a fost deschisă la cea mai mare instanță europeană de către tatăl deținutului - Elif Horoz. Solicitarea s-a bazat pe nesocotirea de către instanța nați-

onală a recomandărilor medicale de punere în libertate a deținutului din cauza stării șubrede de sănătate. Decizia finală în acest proces a venit abia după șapte ani de la sesizare, a fost luată cu majoritate de voturi și a fost în defavoarea petentului, aceasta fiind respinsă cu cinci voturi împotriva și două favorabile [5].

Media nivelului de școlarizare în rândul persoanelor condamnate este una destul de joasă în raport cu populația liberă. Această regulă are unele excepții, căci, din păcate, după gratii ajung și persoane cu studii medii sau chiar studii superioare. Este și cazul a doi avocați de origine turcă, pe nume Aytac Unsal și Ebru Timtik, care au fost condamnați la pedepse cu închisoarea de peste zece ani pentru legături cu organizații teroriste. Nemulțumiți de procesul penal, de acuzațiile aduse și de condamnările la pedeapsa cu închisoarea, cei doi au intrat în refuz de hrană la începutul anului 2020 și au solicitat suspendarea executării pedepsei cu închisoarea. Aceștia s-au alimentat doar cu zahăr, lichide și vitamina B1, iar din cauza deteriorării stării de sănătate au fost examinați în cursul lunii iulie de către specialiști din cadrul Institutului de Medicină Legală. Medicii au precizat faptul că sănătatea celor două persoane private de libertate este foarte slăbită și se impune internarea lor în spital.

Astfel a fost dispusă internarea celor doi în spital, dar aplicanții au contestat decizia, precizând că au mai fost internați și acolo condițiile au fost mai rele decât în penitenciar. Mai mult, au subliniat faptul că în unitățile spitalicești civile crește pericolul de infectare cu virusul COVID-19, iar starea lor de sănătate nu le-ar permite depășirea acestei boli. Cererile celor doi foști avocați au fost respinse, iar ei - internați în spitale din rețeaua publică de sănătate. Comisii formate din mai mulți medici specialiști i-au avertizat de riscurile pe care și le asumă prin continuarea refuzului de hrană. Cu toate acestea, condamnații au refuzat orice tratament medical și nu au dorit să se alimenteze cu nimic în afară de zahăr, vitamine și apă. Deoarece starea de sănătate li s-a agravat foarte mult, au primit aprobare pentru a fi îngrijiți la salon de către o rudă apropiată cu scopul de a încerca să-i determine să renunțe la forma de protest. Nicio metodă de convingere a petenților nu a dat roade și la 27 august s-a constatat decesul reclamantului Ebru Timtik, ca urmare a refuzului de hrană. În urma acestui fapt, precum și a stării de sănătate grave a reclamantului Aytac Unsal, instanța a decis suspendarea executării pedepsei în cazul acestuia până la însănătoșirea sa.

Procesul [11] la Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fost continuat de către fratele deținutului decedat, dar niciunul dintre cei doi deținuți nu a avut câștig de cauză, instanța apreciind în unanimitate ambele cereri ca fiind inadmisibile.

În speranța primirii unor bani pe nedrept, unii dintre condamnați apelează la forul superior, prezentând în mod neadevărat faptele și încercând să convingă judecătorii că li s-au încălcat drepturile. Acest lucru l-a încercat și Sinan Eren, un cetățean de origine turcă, condamnat la o pedeapsă cu închisoarea de peste 15 ani pentru apartenența la o grupare armată și încarcerat în închisoarea din zona Buca. Ulterior condamnării a fost transferat într-un penitenciar cu un nivel de securitate mai ridicat, în care deținuții erau cazați individual sau în grupuri cu maxim trei deținuți. Aceasta l-a nemulțumit pe deținutul care a intrat în procedura refuzului de hrană și a încercat să pună presiune pe administrația penitenciară în vederea transferării în altă unitate de detenție. După o perioadă îndelungată fără alimentare, medicii specialiști au constatat faptul că starea de sănătate a deținutului s-a înrăutățit și nu mai era compatibilă cu detenția. Pe baza recomandărilor medicale, petentul a obținut suspendarea executării pedepsei pentru o perioadă de șase luni, perioadă în care a fost evaluat periodic din punct de vedere medical.

Odată cu trecerea timpului, petentul și-a revenit din punct de vedere fizic iar medicii au notat acest aspect cu ocazia consultației. Când s-a dispus continuarea executării pedepsei privative de libertate, fostul deținut a fugit, dar a trimis instanței acte prin care contesta decizia de reînchisoare. Analiza întregii situații nu a fost favorabilă reclamantului, iar instanța nu a dat crezare problemelor indicate de către acesta, considerând că el poate continua pedeapsa privativă de libertate. Tot un răspuns nefavorabil [10] a primit și de la judecătorii instanței superioare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului stabilind cu unanimitate de voturi faptul că în cazul prezentat nu a fost nicio încălcare de drepturi.

Profitând de faptul că dreptul de petiționare este gratuit, neîngrădit și nelimitat, mulți dintre cei aflați în închisori reclamă orice aspect care îi nemulțumește, în speranța unui câștig financiar obținut cu efort minim. Un astfel de caz a fost cel al cetățeanului turc Ibrahim Ayhan Ozgul, care a apelat la forma de protest a refuzului de hrană pe perioada executării pedepsei privative de libertate. Când starea de sănătate i s-a deteriorat, autoritățile au decis internarea acestuia într-un

spital din rețeaua publică de sănătate. Medicii i-au prezentat riscurile la care se expune prin lipsa alimentelor, dar argumentele prezentate de către aceștia nu au fost suficiente pentru a-l determina să renunțe la refuzul de hrană.

După mai multe solicitări de a fi pus în libertate și un raport din partea cadrelor medicale prin care se recomanda suspendarea executării pedepsei private de libertate pentru o perioadă de șase luni, instanța a decis liberarea petentului. Chiar și în această situație, deținutul a considerat că a fost nedreptățit prin faptul că nu a fost pus în libertate mai devreme și a apelat la forul superior. Această solicitare nu a avut însă un deznodământ favorabil petentului și a fost declarată inadmisibilă în unanimitate [7].

Cauze din Republica Moldova privind refuzul de hrană

Aflată momentan într-o postură foarte dificilă atât din punct de vedere a poziționării cât și situației economice slăbită de conflictul de la graniță, mica republică nu a fost ocolită de reclamații la instituțiile internaționale din partea celor condamnați pentru comiterea de fapte penale. Un activist din cadrul unei organizații neguvernamentale care se ocupa cu protejarea drepturilor persoanelor încarcerate a fost acuzat că a comis fapte penale și a ajuns în închisoarea din capitala Republicii Moldova. Acesta suferea de mai multe boli și era invalid de gradul II, iar după arestare a declarat faptul că a fost ținta unor înscenări din cauza profesiei pe care o avea anterior condamnării.

Fiind un bun cunoscător al tuturor mecanismelor, standardelor și procedurilor sistemului penitenciar, petentul a reclamat mai multe aspecte referitoare la condițiile de cazare, hrană, supraaglomerarea excesivă și încălcarea dreptului la corespondență. La începutul lunii august 2001, el a început să refuze hrana, iar după două săptămâni și-a tăiat venele și și-a dat foc. Reclamantul a făcut aceste lucruri fără a-și pune viața în pericol, ci ca să atragă atenția asupra cauzei sale. Pe perioada detenției a fost consultat de mai mulți medici, inclusiv un medic psihiatru care a consemnat faptul că deținutul nu prezintă probleme psihice. Deoarece administrația unității de detenție nu a reușit să-l convingă pe petent să se alimenteze, s-a decis alimentarea silită, procedură prin care acesta era încătușat și era alimentat printr-un tub introdus până în stomac.

După șase ani de dezbateri, în cursul anului 2007, judecătorii instanței europene au constatat faptul că petentului i-au fost încălcate mai multe

drepturi și a stabilit obligația statului reclamat de a achita acestuia suma de 20.000 de euro pentru daunele morale provocate, plus cheltuielile de judecată. Decizia judecătorilor [4] a venit pe fondul unor note raport din partea medicului psihiatru, a unei asistente și a unui deținut care au prezentat parcursul refuzului de hrană într-o lumină nefavorabilă autorităților. Medicul psihiatru, cu ocazia audierii, a declarat faptul că i s-a cerut de către administrația închisorii să-l declare pe petent bolnav mintal, dar a refuzat acest lucru. O asistentă medicală, care l-a consultat pe aplicant, a precizat faptul că deținutul a fost hrănit forțat printr-un tub introdus în stomac, în ciuda faptului că a cerut alimentarea intravenoasă și a fost încătușat chiar și în situațiile în care se supunea procedurii. Un coleg de celulă al reclamantului a declarat că a observat uneori, după procedura de hrănire forțată, că persoana încarcerată avea urme de sânge. Toate aceste declarații au cântărit extrem de mult la formarea unei impresii negative cu privire la autoritățile statului.

Cauze din Bosnia și Herțegovina privind refuzul de hrană

Penitenciarele din această țară sunt cunoscute pentru nivelul mare de agresivitate între persoanele private de libertate precum și pentru rigiditatea și severitatea personalului care desfășoară activitățile zilnice cu deținuții.

Singurul penitenciar cu regim de maximă siguranță din Bosnia și Herțegovina este cel din localitatea Zenica. Aici au fost închise patru persoane condamnate pentru crime de război pe teritoriul bosniac. În scurt timp de la încarcerare, condamnații au solicitat transferul la o altă unitate de detenție deoarece doi dintre ei au fost agresați de alți deținuți și au fost descoperite mesaje jignitoare la adresa lor scrise pe peretele de la cantina unității. Cererea de transfer a fost respinsă, iar cei patru, simțindu-se în pericol, au apelat la refuzul de hrană pentru a atrage atenția asupra situației în care se aflau. În scurt timp, din motive de securitate, au fost transferați la spitalul din aceeași localitate, pentru a preveni actele de agresiune împotriva lor din partea persoanelor private de libertate. După lungi perioade de intrări și ieșiri din refuz de hrană, s-a decis că este necesară o separare a celor patru condamnați și s-a hotărât mutarea acestora la alte unități de detenție.

Pentru perioada de la începutul detenției, instanța supremă europeană a decis [9] în unanimitate că a existat o încălcare a articolului 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, prin

faptul că integritatea fizică a celor patru a fost pusă în pericol. Sumele de bani primite de către reclamantii nu au fost mari, dar decizia instanței a ridicat un semn de întrebare cu privire la mecanismele de protecție a celor aflați în detenție și, în același timp, a reprezentat o pată neagră pentru administrația penitenciarelor din acest stat.

Cauze din Elveția privind refuzul de hrană

Traficul de droguri reprezintă o infracțiune care poate deveni sursa unui venit consistent într-o perioadă scurtă și a tentat indivizi din toate categoriile sociale și din toate palierele de vârstă. Bernard Rappaz este un cetățean al Elveției, condamnat pentru deținerea și vânzarea de substanțe psihotrope. Cu toate că deținutul a primit o pedeapsă de doar șase luni de închisoare pentru săvârșirea unei infracțiuni grave, de la debutul carceral a intrat în refuz de hrană, iar în scurt timp a primit o suspendare pentru 30 de zile a pedepsei privative de libertate. După finalizarea executării pedepsei, pentru o perioadă de aproape 8 ani nu a mai avut contact cu legea penală, iar în 2008 a fost din nou încarcerat pentru comiterea mai multor fapte penale, precum spălare de bani, vătămare corporală, încălcarea gravă a regulilor de circulație și trafic de droguri.

Din nou, în ziua debutului detenției, a declarat că intră în refuz de hrană, susținând că este nemulțumit de cuantumul pedepsei și de faptul că nu se legalizează folosirea canabisului. După mai puțin de 50 de zile petrecute în închisoarea din Sion, acesta a cerut să fie pus în libertate, deoarece lipsa de alimente i-a afectat foarte grav starea de sănătate. Și de această dată, în mod surprinzător, instanța de judecată a dispus suspendarea executării pedepsei pentru o perioadă de cincisprezece zile. Odată reîntors în penitenciar, deținutul a refuzat să mai bea apă și în scurt timp a fost transferat la o unitate spitalicească pentru o mai bună supraveghere medicală. În spital, acesta a declarat că nu dorește să-i fie administrate lichide intravenos sau să fie hrănit artificial. De această dată, judecătorii nu au mai acceptat solicitarea petentului și au hotărât că acesta va fi alimentat forțat. De asemenea, toate solicitările ulterioare de întrerupere a pedepsei pe motive medicale i-au fost respinse. Persoana privată de libertate s-a adresat Curții Europene a Drepturilor Omului, prezentând faptul că a fost supus unor tratamente inumane și degradante, dar toate aspectele prezentate de către aplicant nu au fost suficiente pentru a convinge completul de judecată că a existat o încălcare a drepturilor [8].

Concluzii

Mediul carceral, chiar dacă, la prima vedere, pare unul foarte simplu, este în realitate unul foarte complex și plin de situații atipice. Cu toate că cele mai multe persoane aflate în executarea unei pedepse privative de libertate au un nivel de școlarizare foarte scăzut, ele au, totuși, școala vieții. Uneori, această experiență poate înșela persoane cu studii superioare, cu funcții importante în instituții de nivel național sau chiar internațional. Trendul actual al abordării plângerilor deținuților este unul permisiv și s-a ajuns la un stadiu în care, uneori, cei care au săvârșit fapte penale au condiții mai bune decât cei care nu au încălcat cadrul legal. Cei aflați, din motive diverse, în spitale pentru tratarea unor afecțiuni acceptă condițiile mai puțin bune, fiind canalizați pe speranța rezolvării problemelor lor de sănătate. Un alt motiv al lipsei de reacție poate fi lipsa timpului și a mijloacelor financiare necesare unui demers pentru condiții mai bune sau respectarea tuturor drepturilor pe care ar trebui să le ofere o unitate spitalicească. Aceștia înțeleg micile neajunsuri pe care le poate avea sistemul de stat și sunt concentrați pe activitatea de colectare a informațiilor necesare pentru serviciul pe care îl desfășoară. În schimb, cei închiși au timp suficient pentru a analiza toate breșele sistemului, se interesează de la colegii de celulă sau de la alți indivizi aflați în detenție despre punctele slabe ale legislației în domeniu și urmăresc, de regulă, obținerea de sume de bani, invocând încălcarea drepturilor.

Forma de protest a refuzului de hrană este o prevedere relativ recentă pentru legislația mediului penitenciar și a intervenit ca urmare a numeroaselor manifestări de acest fel din partea celor lipsiți de libertate. Introducerea sa în cadrul normativ nu a avut un efect benefic, deoarece s-a propagat foarte rapid ideea de a protesta față de orice nemulțumire prin această modalitate. Astfel, refuzul de hrană a devenit o metodă de încercare de a șantaja personalul închisorilor, iar numărul cazurilor în care cei privați de libertate apelează la această formă de exprimare a nemulțumirilor a crescut.

Mai mult, situațiile în care refuzul de hrană durează suficient de mult încât să afecteze din punct de vedere fizic pe cel care nu s-a alimentat au fost observate, de regulă, la persoanele cu probleme psihice. Cei care urmează un tratament psihotrop copiază frecvent comportamentul văzut la ceilalți din detenție sau sunt convingși de terțe persoane să intre în refuz de hrană și să nu se alimenteze pentru perioade îndelunga-

te deoarece nu înțeleg efectele negative pe termen lung din lipsa hranei. Procedând astfel, cei mai mulți dintre aceștia consideră că vor pune în dificultate administrația locului de deținere, sperând în același timp că vor câștiga aprecierea colectivului carceral. Prin faptul că aspectele negative ale acestei manifestări fără sens au crescut, se poate configura ușor ideea conform căreia introducerea refuzului de hrană în normele sistemului penitenciar nu a fost o alegere inspirată și nu a adus beneficii nici pentru angajați, nici pentru cei încarcerați în închisori.

Referințe bibliografice

1. Convenția Europeană a Drepturilor Omului. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/175187> (vizitat 02.02.2024).
2. Ghidul privind art. 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, actualizat la 30 aprilie 2022. https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_2_rum (vizitat 02.02.2024).
3. Speța *Ceesay c. Austriei*, hotărârea din 16.11.2017, definitivă din 28.05.2018. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-178962> (vizitat 26.01.2024).
4. Speța *Ciorap c. Republicii Moldova*, hotărârea din 19.06.2007, definitivă din 19.09.2007. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-81136> (vizitat 29.03.2024).
5. Speța *Horoz c. Turciei*, hotărârea din 31.03.2009, definitivă din 30.06.2009. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-91988> (vizitat 17.02.2024).
6. Speța *Karabet și alții c. Ucrainei*, hotărârea din 17.01.2013, definitivă din 17.04.2013. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-115886> (vizitat 09.02.2024).
7. Speța *Özgül c. Turciei*, decizia din 06.03.2007. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79776> (vizitat 16.03.2024).
8. Speța *Rappaz c. Elveției*, decizia din 23.03.2013. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-118757> (vizitat 19.04.2024).
9. Speța *Rodic și alții c. Bosniei și Herțegovinei*, hotărârea din 27.05.2008, definitivă din 01.12.2008. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-86744> (vizitat 11.04.2024).
10. Speța *Sinan Eren c. Turciei*, hotărârea din 10.11.2005, definitivă din 10.02.2006. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-71001> (vizitat 03.03.2024).
11. Speța *Unsal și Timtik c. Turciei*, decizia din 08.06.2021. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-211047> (vizitat la 27.02.2024).
12. Speța *Yakovlyev c. Ucrainei*, hotărârea din 08.12.2022, definitivă din 08.03.2023. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-221265> (vizitat 02.02.2024).